mi. Jis buvo 0,8–1,1 m pločio. Išsėmus griovio užpildą paaiškėjo, kad jis užapvalintu dugnu, kuris pasiektas 1,2–1,75 m gylyje nuo sampilo viršaus. Griovio užpildą sudarė tamsiai pilkos spalvos žemė su pavieniais degėsiukais.

Pilkapio pagrindą sudarė tamsiai pilkos spalvos žemė – smėlis su angliukų priemaiša. Pagrindo storis 18–32 cm. Po juo atsidengė švarus tamsiai geltonas smėlis – įžemis.

Baigus tyrinėjimus paaiškėjo tikslūs pilkapio matmenys. Tirtas pilkapis nebuvo aukštas, sampilas nuo pagrindo – pirminio žemės paviršiaus – centre siekė 0,65–0,75 m, o skersmuo – apie 13 m Š–P kryptimi ir apie 9 m R–V kryptimi (neskaičiuojant griovio pločio). Pilkapio sampilas skersiniame pjūvyje suploto pusrutulio formos, nuolaidesnė P dalimi. Pilkapyje kapų ar pavienių dirbinių neaptikta.

Pagal ištirto pilkapio 11(41) konstrukciją jį reikėtų datuoti VIII–X a. ir priskirti Rytų Lietuvos pilkapių kultūrai.

Pilkapis 12(106) buvo nutolęs 10 m į P nuo miško kvartalinės linijos ir minėto keliuko susikirtimo ir 200 m į ŠR nuo 2002 m. ištirto spėjamo pilkapio 8(24). Pilkapio sampilas buvo pusrutulio formos, 1,25 m aukščio nuo pagrindo ir apie 6 m skersmens. Ištyrus paaiškėjo, kad tai ne pilkapis, o kalvelė, suformuota vykdant priešgaisrinį arimą.

KURKLIŲ ŠILAS BARROW CEMETERY

In 2004 the archaeological excavations of the Kurklių Šilas barrow cemetery (in Anykščiai district) were continued. In 2004 two barrows were investigated (an area of 344 m^2 in total). The barrow No. 11 (41) was 0.65–0.75 m high and had 13x9 m in diameter. It was surrounded by an unbroken ditch. Neither burials, nor loose artefacts were found in the barrow. According to the construction the barrow is datable to the 8th–10th century and should be attributed to the Eastern Lithuanian Barrow Culture. Excavations of the barrow No. 12 (106) revealed that this was not a barrow, but a mound formed during fire prevention earthworks.

BALTADVARIO PILKAPYNAS

Bronius DAKANIS

2003 ir 2004 m., vadovaujantis KVAD ardomų archeologinių vietų ištyrimo programomis, tyrinėtas Baltadvario pilkapyno (A 894P, Molėtų r.) pilkapis 8, kurio P pusę ardė nuolat atnaujinama miško kvartalinė-priešgaisrinė linija. Prieš pradedant pilkapio tyrimus nukirsti ant jo gausiai augę medžiai ir krūmai, panaudojant diferencinį GPS ir lazerinį tacheometrą atlikti tikslūs pilkapio, jo elementų ir aplinkos matavimai. Pilkapis buvo apie 25 m skersmens ir 1,5 m aukščio. Jo vietoje ištirtas 588 m^2 plotas. Tiriant paaiškėjo, jog šio didžiulio pilkapio konstrukcija buvo sudėtinga. Išsiskyrė degėsingas pagrindas, duobės, didelių akmenų vainikas ir mažesnių akmenų grindiniai, sampilas, piltas dviem etapais, ir jį juosiantis griovys bei dvi skirtingo dydžio griautinių kapų duobės po pagrindu. Kapo kontūrai švariame smėlyje šiek tiek išryškėjo ir aptikti tik rudenį, kai jo sluoksniai prisigėrė drėgmės. Tiriant pilkapio P pusę vasarą, kapo duobės kontūrų įžemyje – smėlyje po pagrindu nepastebėta.

Pilkapio pagrindas – smėlis su degėsiais – buvo apie 10 cm storio, 14 m skersmens ir ėjo

iki pilkapio griovių. Susidarė, matyt, atliekant apeigas su ugnimi ir deginant čia augusį mišką.

Pilkapio centre laidotas mirusysis: RŠR–VPV kryptimi iškasta didelė 3,3 m ilgio, 1,2–1,4 m pločio dugne (iki 2 m viršuje) ir 1,25 m gylio nuo pagrindo sluoksnio apačios netaisyklinga stačiakampė stačiais kraštais kapo duobė. Mirusiojo įkapės – skydas, išliko tik geležinis antskydis, gulėjęs pusrutulio formos viršūne žemyn, ir diržo sagtis, rastos RŠR kapo duobės dalyje, jos dugne. Tai, kad kapo duobė kasta per pilkapio pagrindą, rodė pagrindo lygyje jos vietoje buvęs šviesesnis smėlis ir pilkapio pjūvyje išryškėjęs perkasimas, kuris pradžioje palaikytas lobių ieškotojų iškasta duobe. Vėliau į Š ties kapo viduriu ŠŠR–PPV kryptimi iškasta kita gerokai mažesnė 1,3 m ilgio ir 50 cm pločio beveik taisyklingo stačiakampio formos negili kapo duobė. Jos PR kampas įėjo į didžiąją kapo duobę, o pati duobė buvo sunaikinta lobių ieškotojų – išliko tik jos dugnas. Tai, be abejo, vaiko kapas, kurio, kaip ir suaugusiojo kario, griaučiai sunyko.

Palaidojus mirusiuosius, 5 m į Š ir 5,5 m į P nuo kapų vietos kastos 4 m ilgio V–R kryptimi, apie 2 m pločio ir iki 1,2 m gylio nuo akmenų vainiko apačios duobės. Kasant jas virš kapų piltas apie 6 m skersmens ir 0,8 m aukščio sampilas. Jo smėlis baltas, iškastas iš gilaus įžemio. Pilant sampilą į V jo pusę pateko ir anglys iš ugnies deginimo vietos. Kitos deginimo liekanos suverstos į minėtas P ir Š duobes jas užpilant. Užpylus smėliu kapavietę ir smėliu su degėsiais duobes, maždaug 7 m spinduliu aplink kapus kasti grioviai ir piltas sampilas. Abu sampilo pylimo etapai vienalaikiai, tarp jų nėra susidariusio tarpsluoksnio.

Pilant pilkapio sampilą, jo papėdėje ties duobių vidiniais kraštais sukrautas didelių akmenų (nuo 24x90 iki 70x100 cm dydžio) vainikas, kurio skersmuo išorėje buvo apie 14 m. Vainiko akmenys glaudėsi vienas prie kito arba tarp jų buvo iki 4 m ilgio tarpai – galbūt akmenys iš čia išlupti vėliau. Vainiko akmenys, buvę sukrauti prie duobių pakraščių, laikui bėgant į jas kiek susmego.

Pilamas smėlio sampilas buvo sutvirtinamas gerokai mažesnių akmenų grindiniais. Du iš jų, užimantys 1x1,4 ir 1,8x2 m plotus, sukrauti sampilo viršaus PR ir PV pusėse, tarp pilkapio centro ir akmenų vainiko. Trečias didžiulis, iki 3,6 m pločio ir 5 m ilgio kelių sluoksnių grindinys tęsėsi nuo sampilo šlaito vidurio Š kryptimi iki didžiųjų akmenų vainiko apačios ir dar ėjo už jo į išorę, virš Š duobės. Dar vienas kiek padrikesnis tokių akmenų grindinys buvo sukrautas ŠV sampilo papėdėje, abipus akmenų vainiko.

Pilkapio vainiko akmenys gulėjo ant pilkapio pagrindo – degėsių sluoksnio (P dalyje) arba virš jo (Š). Tai leidžia teigti, kad sampilas piltas per du etapus, kuriuos skyrė akmenų vainiko sukrovimas. Antrajame etape turėjo būti užpilti akmenų grindiniai šlaituose bei akmenų vainikas. Virš pilkapio pagrindo supiltas sampilas išliko iki 1,2 m aukščio. Aplink pilamą sampilą kasamas griovys įžemyje buvo iki 2,6–3,4 m pločio ir 40 cm gylio bei sudarė 22–23 m skersmens apskritimą. Tose vietose, kur sampilą juosiantis griovys neištisinis (Š, P ir PR), jis galėjo būti negilus arba jo kontūrus sunaikino augę medžiai ir kastas smėlis.

Pilkapis supiltas buvusioje akmens amžiaus gyvenvietėje – sampile, pagrinde ar po juo rastas titnaginis trikampis strėlės antgalis, 18 titnago skelčių ir nuoskalų, kurių dalis su retušu. Be to, pilkapyje aptiktas, matyt, apskaldytas ir apgludintas 16–17,7 cm skersmens ir iki 4 cm storio plokščias apskritas akmuo, kurio paviršiuje pastebimi kiek įgilėję ženklai „TI“ bei akmuo–trintuvas (?).

Ištirtas pilkapis datuojamas pačiu I tūkst. viduriu. Jo tyrinėjimai parodė, kad to meto pilkapiai gali turėti visus įvairaus laikotarpio

pilkapiams būdingus elementus bei tai, jog pilkapiuose, kuriuos tiriant kapų neaptikta, jie gali būti likę gerokai giliau po pagrindu.

2003 m., tyrinėjant Baltadvario pilkapyno pilkapį 8, buvo žvalgyta ir ištirta 10 m^2 kalvelėje, laikomoje karčemos vieta. Kalvelė yra 0,25 km į P nuo pilkapyno ir apie 0,1 km į PV nuo Lintoko ežerėlio, į V nuo Videniškių–Girsteikiškio kelio. Žvalgant ir tyrinėjant aptikta XVI–XIX a. radinių: peilio įkotė, yla, trikampė spyna, kalvio darbo vinių ir viniupleištų, 2 batų pasagėlės, žiestų puodų šukių, kurių dalis puošta bangelių, lygiagrečių linijų ar įkartėlių ornamentais arba dengtos žalsva bei rausva glazūra, grindų plytelių ir plytų su braukomis fragmentų.

BALTADVARIS BARROW CEMETERY

In 2003 and 2004 in the Baltadvaris barrow cemetery (Molėtai district) the barrow No. 8 was investigated. It was 1.5 m high and had 25 m in diameter. The earth was mounded in two steps: during the first step a small mound was piled over the burials and two deep pits were made in it, later the mound was surrounded with a circle of large stones and pavements were formed, and finally a ditch was excavated on the external side of the stone circle and a large barrow was mounded. Within the barrow beneath the ground level in the pits two inhumation burials were found. The barrow is datable to the mid first millennium A.D. It was mounded at the former Stone Age settlement site.

PAŠEKŠČIŲ PILKAPYNAS

Gytis GRIŽAS

2003 ir 2004 m. buvo tęsiami Pašekščių pilkapių (A 879) (Molėtų r.) tyrinėjimai, pradėti 1999 m. (žr. *ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 166–168; *ATL 2002 metais*, V., 2005, p. 61). Ištirti du pilkapiai 11(5) ir 18(6) centrinėje pilkapyno dalyje, prie keliuko Pašekščiai–Briedinė (iš viso 214 m^2 plotas). Pilkapių pakraščius naikino intensyvi kelių erozija.

Pilkapio 11(5) sampilas buvo labai suplokštėjęs, vos 20 cm aukščio, apie 6 m skersmens. Pilkapio sampilą supo akmenų vainikas, kuris fragmentiškas, geriau išlikęs tik PR–PV pilkapio pusėje. Vainikas krautas ant pagrindo lanku vienoje linijoje iš 20x17x30–60x40x45 cm dydžio akmenų. Tarpuose tarp akmenų pastebėta dešimt tamsių apie 10x15–25x20 cm dydžio ovalių dėmių – buvusių akmenų žymės, idealiai atitikusios vainiko perimetrą. Išlikusi vainiko dalis sukrauta vienu aukštu, tik keliose vietose akmenys sukrauti vienas ant kito. Vainikui priskirtinos ir ŠV bei V krašte rastos akmenų sankaupos.

Pilkapį supo du lenkti grioviai. Š griovys 12 m ilgio, nuo 10 cm iki 40 cm gylio. Jo plotis neviršijo 1 m. Visame griovyje mėtėsi pavieniai nuo 5x5x5 cm iki 20x15x10 cm dydžio akmenys, nesudarantys jokios sistemos, bet rodantys akmenų vainiko pėdsaką Š pilkapio pusėje. P griovys 6 m ilgio, 1–1,2 m pločio ir iki 50 cm gylio, pripildytas pilkšvu smėliu su juoda ir pilka anglinga žeme. Šiame griovyje 20 cm gylyje aptiktas ratas iš 16 akmenų, besijungiantis su aukščiau esančiu pilkapio akmenų vainiku.

Po pilkapio pagrindu centre išryškėjo 250x130 cm dydžio dėmė, orientuota V–R kryptimi – *griautinis kapas 1*. Kapo duobė stačiais kraštais, 75 cm gylio nuo pilkapio pagrindo apačios, lygiu dugnu. Duobės užpildas pilkšvai rusvo smėlio, viršutinės dalies pakraš-